

Współrzędne: Szerokość - 53.120637, Długość - 23.136231

Teren, który obecnie zajmuje Podlaski Oddział Straży Granicznej, do lat 80. XIX w. funkcjonował jako folwark Bażantarnia, pozostając na uboczu rozrastającego się Białegostoku.

Skomplikowana sytuacja polityczna zapowiadająca wojnę z Niemcami, zmusiła carską Rosję, do której wówczas Białystok był włączony, do rozbudowania systemów fortyfikacyjnych.

W ramach tych działań na terenie miasta Białegostoku powstały:

w 1879 roku koszary Włodzimierskiego Pułku Piechoty (obecnie na tym terenie mieści się szpital PSK)

w 1884 r. koszary Kazańskiego Pułku Piechoty (w pobliżu dworca towarowego)

w 1887 r. koszary Mariampolskiego Pułku Dragonów (obecnie kompleks Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej przy ul. Bema)

i w roku 1890 koszary Charkowskiego Pułku Ułanów (obecnie teren 18. Pułku Rozpoznawczego przy ul. Kawalerskiej)

Dość do tego należy nieistniejące już zabudowania koszarowe przy ul. Artyleryjskiej.

Położenie kompleksu militarnego przy ul. Bema obok stacji kolejowej było sprzyjającym czynnikiem dla jego funkcjonowania. Obszar przeznaczony na kompleks posiadał kształt zbliżony do prostokąta. W przybliżeniu obszar ów zamykał się między dzisiejszymi ulicami: Wojsk Ochrony Pogranicza- Kopernika- Wiejska- Kręta. W układzie tym dzisiejsza ul. Bema stanowiła główną drogę wewnętrzną koszar. Zachodnia część kompleksu pozostała otwarta w kierunku Starosielec. Prawdopodobnie ów rozległy obszar wykorzystywano jako plac ćwiczeń, co znacznie ułatwiało proces szkolenia. Centrum wypełniał rozległy plac apelowy. W pierwotnym układzie wjazd do koszar odbywał się przez bramę w północnej części terenu. Tam też zlokalizowano willę dowódcy i drewnianą cerkiew, odgródzone od ulicy linią zabudowań magazynowych i stajen. Od strony współczesnej ul. M. Kopernika, w pobliżu kompleksu więziennego, rozlokowano liczne zabudowania na potrzeby sztabu, kwatery oficerskie i kasyno. Południowy i w mniejszym stopniu zachodni fragment obszaru zajmowały budowle o przeznaczeniu ściśle koszarowym i magazyny.

Taki wygląd kompleksu przetrwał do lata roku 1915, gdy na skutek przełamania frontu Rosjanie wycofali się z Białegostoku, po

Koszary im. gen. Bema 14 Dywizjonu Artylerii Konnej (1921-1939)

zostawiając zdewastowane zabudowania. Na północny-zachód od koszar wybudowano strzelnicę. Armia niemiecka zajmowała koszary do początków lutego 1919 r. Po ich ewakuacji, 19 lutego do miasta wkroczyło Wojsko Polskie. W wojnie polsko-bolszewickiej kompleks nie odegrał liczącej się roli. Dopiero po zakończeniu konfliktu polscy sztabowcy rozpoczęli planowanie rozłożenia w istniejących koszarach jednostek wojskowych. Po niezbędnym remoncie pomieszczeń, w 1922 r. rozlokowano w koszarach część 8. dywizjonu artylerii konnej, przeorganizowanego w 1927 r. na **14. dywizjon artylerii konnej**.

W 1939 r. na terenie zespołu koszarowego dokonano mobilizacji 14. dywizjonu artylerii konnej i jego nadwyżek, które w nocy z 10 na 11 września zostały wysłane marszem pieszym do Wołkowyska. Koszary na krótko zajęli Niemcy, a następnie rozlokowały się w nich jednostki sowieckie wchodzące w skład 10. Armii. Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej i ponownym zajęciu miasta przez Wehrmacht w końcu czerwca 1941 r., w kompleksie koszarowym aż do lata 1944 r. stacjonowały różne oddziały niemieckie. Gdy Sowieci odbili Białystok, w koszarach umieścili własne oddziały, które wczesną jesienią ustąpiły miejsca 1. pułkowi piechoty ludowego Wojska Polskiego. W późniejszym okresie koszary zajmowały formacje odpowiedzialne za ochronę granicy państwowej. Po 16 maja 1991 r. i utworzeniu straży granicznej - Podlaski Oddział Straży Granicznej, w niezmienionej formie funkcjonujący po dziś dzień.

Znaczące zmiany w układzie kompleksu koszarowego zaszły w latach 70. i 80. XX wieku. Przebudowano wówczas wartownię, zdemontowano północną bramę wjazdową, otynkowano część budynków, okoliczne tereny przejęły władze miejskie. Obecny teren Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej zajmuje zdecydowanie mniejszą powierzchnię niż pierwotny kompleks z czasów carskich. Część zabudowań nie przetrwała, w przypadku niektórych zmieniono elewację. W latach 90. XX wieku na terenie jednostki umiejscowiono większość sprzętu ciężkiego ze zbiorów [Muzeum Wojska w Białymstoku](#).

Do tekstu wykorzystano opisaną historię tego miejsca przez Michała Sprudina.